

Ευρωπαϊκό/ Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων: Μια συζήτηση «επί της ουσίας».

Συμπληρώθηκαν ήδη επτά χρόνια με την ελληνική κοινωνία σε μια βαθιά οικονομική και αξιακή κρίση, η οποία φαίνεται να μην έχει τέλος. Ήταν τόσο άστοχη η πολιτική που ασκήθηκε τις προηγούμενες δεκαετίες; Είναι τόσο σθεναρή η αντίσταση της ελληνικής κοινωνίας σε οποιεσδήποτε μεταρρυθμιστικές κινήσεις διακυβέρνησης; Είναι τόσο ριζικές οι εργασιακές ανατροπές που έρχονται με την «ψηφιακή εποχή» που δεν μας αφήνουν να πάρουμε ανάσα; Μάλλον, Ναι σε όλα!

Αλλά, αν πιστεύουμε ότι οι κοινωνίες δεν αυτοκτονούν, δεν έχουμε άλλο δρόμο παρά να επιμείνουμε στην αναδιάρθρωση της κοινωνίας, βήμα βήμα και «επί του συγκεκριμένου».

Όλοι συμφωνούμε στο ότι η παιδεία αποτελεί πυλώνα ανάπτυξης, αλλά στη συνέχεια συμφωνούμε για το πώς ακριβώς θα συνδεθεί η εκπαίδευση με την επαγγελματική αγορά ώστε να φτάσουμε στην πολυπόθητη ανάπτυξη; Προσπαθούμε να διερευνούμε και να ευθυγραμμίζομαστε με συναφείς δράσεις στην ευρωπαϊκή και διεθνή κοινότητα; Αρκετά αβέβαιο.

Αν πραγματικά επιθυμούμε να εμβαθύνουμε στη σύζευξη εκπαίδευσης και ανάπτυξης, θα πρέπει να συμμετέχουμε ενεργά στην διαμόρφωση του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων (European Qualifications framework-EQF) και του αντίστοιχου Εθνικού Πλαισίου Προσόντων (National Qualifications Framework-NQF) του ενεργού μας πληθυσμού. Ο ευρωπαϊκός φορέας που υλοποιεί το εγχείρημα, CEDEFOP [1], έχει έδρα τη Θεσσαλονίκη, και πρόθυμα ο κ. Λουκάς Ζαχείλας, Επικεφαλής του Τομέα Συστημάτων και Ινστιτούτων, δέχθηκε να μας προσφέρει ένα συνοπτικό αλλά πλήρες πρώτο «σεμινάριο κατάρτισης» επί του θέματος.

Τι είναι το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων (ΕΠΠ); Ποιούς αφορά;

Η πρόταση για το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων παρουσιάστηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το Σεπτέμβριο του 2006 σχετικά με τη δημιουργία ενός μηχανισμού, ενός γενικού πλαισίου, το οποίο θα διευκολύνει τη αναγνώριση των προσόντων του ενεργού πληθυσμού στην Ευρώπη, κατατάσσοντάς τα σε επίπεδα, προκειμένου να προωθηθεί η δια βίου μάθηση και η κινητικότητα στην ενιαία αγοράς εργασίας. Μετά την υιοθέτηση της σύστασης (recommendation) από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο το 2008 ξεκίνησε η διαδικασία υλοποίησης, έχοντας δύο βασικούς στόχους [2]:

Μέχρι το 2010 προσκλήθηκαν τα κράτη μέλη να συνδέσουν τα Εθνικά τους Πλαίσια Προσόντων με το Ευρωπαϊκό, ενώ μέχρι το 2012 να αναφέρουν σε όλα τα πιστοποιητικά/ τίτλους σπουδών που εκδίδουν το αντίστοιχο επίπεδο του ΕΠΠ. Όπως καταλαβαίνουμε ο αρχικός σχεδιασμός αναθεωρήθηκε με πολλές παρατάσεις.

Το Πλαίσιο αφορά όλο τον ενεργό πληθυσμό, εκπαιδευόμενους, εργαζόμενους και εργοδότες και όλους τους εταίρους στην αγορά εργασίας.

Ποια είναι η δομή του και οι στόχοι του;

Το ΕΠΠ δομείται σε 8 Επίπεδα (Παράρτημα II), με τρεις στήλες το καθένα, με

περιγραφικούς δείκτες γνώσεων, δεξιοτήτων, ικανοτήτων που αναλύουν και περιγράφουν το περιεχόμενο των προσόντων του κάθε πολίτη. Για να διαβαστεί ένα επίπεδο σημαίνει ότι πρέπει να διαβαστεί ολόκληρη η γραμμή (και οι τρεις στήλες) και επιπλέον, ο περιγραφικός δείκτης κάθε επιπέδου προϋποθέτει το συνυπολογισμό των αποτελεσμάτων των προηγούμενων επιπέδων [3]. Τα 8 επίπεδα έχουν σαφή ιεραρχική δόμηση και οι περιγραφικοί δείκτες έχουν συνταχθεί έτσι ώστε να επιδεικνύουν σαφή πρόοδο, από επίπεδο σε επίπεδο, σε διαστάσεις αλλαγής (π.χ. πολυπλοκότητα της γνώσης).

Η εισαγωγή μιας σειράς επιπέδων αναφοράς/ περιγραφικών δεικτών που θα βασίζεται στα μαθησιακά αποτελέσματα και θα καλύπτει όλο το εύρος των επαγγελματικών προσόντων είναι ένα τιτάνιο εγχείρημα και προφανώς στηρίζεται σε μια διαρκή και εξελικτική διαδικασία στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Γι' αυτό εκδόθηκαν σειρά κατευθύνσεων για κάθε στάδιο ωρίμανσης της προσπάθειας [4].

Τα υφιστάμενα προσόντα διαφέρουν σημαντικά ανά τομέα σε ότι αφορά την εστίασή τους στις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις ικανότητες των πολιτών. Για παράδειγμα, τα ακαδημαϊκά προσόντα ενδέχεται να εστιάζουν περισσότερο στις γνώσεις, ενώ ορισμένα άλλα προσόντα ενδέχεται να εστιάζουν περισσότερο στις δεξιότητες ή τις ικανότητες. Κατανοούμε λοιπόν ότι το Πλαίσιο βοηθά στην κατά το δυνατόν ακριβή καταγραφή των προσόντων έτσι ώστε η αγορά εργασίας να μπορεί να επιλέξει το προφίλ του επαγγελματία που χρειάζεται.

Στη διάρκεια της ζωής τους, οι εκπαιδευόμενοι θα μετακινούνται κατά κύριο λόγο από ένα κατώτερο σε ένα υψηλότερο επίπεδο, αλλά είναι επίσης δυνατό να αποκτούν δύο διαφορετικά προσόντα στο ίδιο επίπεδο, ή να μεταβαίνουν από ένα υψηλότερο σε ένα κατώτερο επίπεδο προσόντων, εφόσον μεταστρέφονται σε νέα μάθηση και αποκτούνται νέες δεξιότητες.

Το ΕΠΠ θεωρείται «μετα-πλαίσιο», δηλαδή ένα σύστημα αναφοράς, πάνω από τα Εθνικά Πλαίσια Προσόντων, τα οποία μπορούν να συνδεθούν και να προσαρμοστούν στο κοινό αυτό σύστημα. Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο λειτουργεί ως ένας «μεταφραστικός μηχανισμός» προσόντων.

Αν επιτύχουμε την αποτύπωση των προσόντων όλων των Ευρωπαίων πολιτών με βάση ένα κοινό σύστημα αναφοράς, κατανοούμε ότι η εργασιακή κινητικότητα θα διευκολυνθεί σημαντικά και η Ευρωπαϊκή αγορά θα έχει γίνει πραγματικά ενιαία.

Ποιές χώρες συμμετέχουν σήμερα στην προσπάθεια αυτή;

Εκτός από τα 28 κράτη μέλη της ΕΕ, στη συνεργασία αυτή συμμετέχουν η Αλβανία, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη, η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, η Ισλανδία, το Κοσσυφοπέδιο, το Λιχτενστάιν, το Μαυροβούνιο, η Νορβηγία, η Σερβία, η Ελβετία και η Τουρκία.

Στις 39 χώρες που συνεργάζονται επί του παρόντος στο ευρωπαϊκό πλαίσιο προσόντων έχουν αναπτυχθεί 43 εθνικά πλαίσια προσόντων λαμβανομένων υπόψη των ιδιαιτεροτήτων κάποιων χωρών (πχ Βέλγιο, Ηνωμένο Βασίλειο).

Ποιοι συμμετέχουν στην διαμόρφωση ενός Πλαισίου Προσόντων;

Όλοι οι εταίροι στο χώρο της εκπαίδευσης-κατάρτισης αλλά και της αγοράς εργασίας οφείλουν να συνεργάζονται για την διαμόρφωση ενός Πλαισίου Προσόντων.

Σε κάποιες ομάδες χωρών (Αυστρία, Γερμανία και Ελβετία) οι κοινωνικοί εταίροι και

άλλοι παράγοντες της αγοράς εργασίας διαδραματίζουν παραδοσιακά σημαντικό ρόλο στην ένταξη των προσόντων στα πλαίσια. Σε άλλες χώρες, όπως η Βουλγαρία, η Ελλάδα και η Πολωνία, οι εμπλεκόμενοι στην αγορά εργασίας δεν έχουν αποκτήσει ακόμα τόσο σημαντικό ρόλο, τα δε πλαίσια δεν χαρακτηρίζονται από ισχυρούς δεσμούς με την αγορά εργασίας. Η ουσιαστική συνεργασία των κοινωνικών εταίρων είναι θεμελιώδες ζήτημα για την επιτυχία ενός ΕΘΠΠ.

Ποιες ενέργειες γίνονται στα κράτη μέλη και ιδιαιτέρως στην Ελλάδα;

Την τελευταία δεκαετία, όσες ευρωπαϊκές χώρες δεν διέθεταν προχώρησαν στην ανάπτυξη Εθνικών Πλαισίων Προσόντων (ΕΘΠΠ). Όλες προσπαθούν για την εναρμόνισή τους με το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο.

Στη χώρα μας η ανάπτυξη του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων υλοποιείται από τον Εθνικό Οργανισμό Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.) [5] υπό την εποπτεία και το συντονισμό του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, σύμφωνα με τις διατάξεις των Νόμων 3879/2010 [6] και 4115/2013 [7].

Η αποτύπωση των εθνικών προσόντων επιτρέπει τον εντοπισμό τυχόν κενών στην υπάρχουσα προσφορά προσόντων οδηγεί στην επανεξέταση και την ανανέωση των προσόντων και των προγραμμάτων σπουδών στα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων (Παράρτημα Ι) περιγράφεται πλήρως στην πλήρη έκθεση αναφοράς της Ελλάδας, του έτους 2016 [8].

Στην έκθεση αυτή περιγράφονται οι τρεις φάσεις διαμόρφωσης του ΕΘΠΠ:

- 1η φάση (2009- 2010): Σχεδιασμός, δημόσια διαβούλευση και νομοθετική ρύθμιση.
- 2^η φάση (2010-2013): Ανάπτυξη και αντιστοίχιση του Ελληνικού Πλαισίου Προσόντων στο Ευρωπαϊκό.
- 3η φάση (2014-2016): Αντιστοίχιση του Ελληνικού Πλαισίου Προσόντων στο Ευρωπαϊκό. Επικαιροποίηση της αντιστοίχισης.

Τα επόμενα βήματα, μέχρι το τέλος του 2018 περιλαμβάνουν την ανάπτυξη μεθοδολογίας για την κατάταξη προσόντων μη τυπική μάθησης, τη δυνατότητα πρόσβασης παρόχων στο μητρώο προσόντων, την αξιολόγηση και επικαιροποίηση του Πλαισίου και τέλος τη νομοθετική ρύθμιση.

Πόσο σημαντικό είναι το ΕΘΠΠ για την «πραγματική ζωή» σε όλα τα κράτη μέλη; Μήπως είναι μια ακόμη «ήσσονος σημασίας γραφειοκρατική διαδικασία»;

Με την εφαρμογή των εθνικών πλαισίων προσόντων άρχισε να γεννάται το ερώτημα του αντικτύπου τους και της προστιθέμενης αξίας που κομίζουν. Ποια η συνεισφορά των πλαισίων προσόντων -τα οποία λειτουργούν σε κλαδικό, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο- στις πολιτικές και τις πρακτικές για την εκπαίδευση, την κατάρτιση (και την απασχόληση); Είναι χρήσιμα για τους εκπαιδευόμενους; Αν ναι, σε τι;

Είναι σαφές ότι, για να αποκτήσουν τα πλαίσια αξία για τον πολίτη, πρέπει να γίνουν αναγνωρίσιμα. Πολλές χώρες πλέον αναγράφουν συστηματικά τα επίπεδα του εθνικού και του ευρωπαϊκού πλαισίου προσόντων στους τίτλους σπουδών που χορηγούν (πιστοποιητικά και διπλώματα, παραρτήματα διπλώματος Europass και συμπληρώματα πιστοποιητικού Europass).

Επιπλέον, τα εθνικά πλαίσια προσόντων, μέσω της έμφασης στα μαθησιακά αποτελέσματα, λειτουργούν ως σημείο αναφοράς για τον εντοπισμό, την τεκμηρίωση, την αξιολόγηση και την αναγνώριση των γνώσεων και των δεξιοτήτων που αποκτώνται σε μη τυπικά και άτυπα πλαίσια.

Αυξάνεται ο αριθμός των χωρών οι οποίες διευρύνουν τα πλαίσιά τους προκειμένου να συμπεριλάβουν προσόντα της συνεχούς εκπαίδευσης και κατάρτισης και της επιμόρφωσης, από τυπικούς αλλά και *μη τυπικούς φορείς εκπαίδευσης*. Όλα τα προσόντα λοιπόν των πολιτών θα μπορούν να γίνουν αναγνωρίσιμα και συνεπώς καμία προσπάθεια για αυτοβελτίωση δεν θα πάει χαμένη.

Πώς κρίνουμε την σπουδαιότητά των ΕΠΠ/ ΕΘΠΠ ιδιαίτερα για τη χώρα μας;

Η πραγματική εφαρμογή του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων και των λοιπών Ευρωπαϊκών εργαλείων δια βίου μάθησης *θα συντελεστεί αναπόφευκτα και στη χώρα μας* ως απόρροια των πιέσεων για μεγαλύτερη κινητικότητα σε επίπεδο Ένωσης αλλά και των αναγκών της αγοράς εργασίας για προσόντα διαφανή, εύκολα προσαρμόσιμα στις τεχνολογικές αλλαγές και επιταχυνόμενες εξελίξεις στους διάφορους κλάδους της οικονομίας.

Η προσαρμογή της Ελλάδας θα πρέπει να υπερνικήσει χρόνια προβλήματα όπως, η *μη σταθερότητα πολιτικών εκπαίδευσης* και ακόμα περισσότερο η *μη εφαρμογή των νόμων* που στηρίζουν τις αλλαγές. Η στροφή στη λογική των μαθησιακών αποτελεσμάτων που απαιτείται, θα προκαλέσει ουσιαστικές αλλαγές στον τρόπο διακυβέρνησης των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης αφού για την επιτυχημένη εφαρμογή είναι απαραίτητη η ενεργός συμμετοχή όλων των συναρμόδιων φορέων σε όλα τα επίπεδα (κεντρικό, κλαδικό, φορέα παροχής) αλλά και σε μια αποκέντρωση του τρόπου δουλειάς δεδομένης της ανάγκης για προγράμματα σπουδών προσαρμοσμένων στις ανάγκες των φορέων παροχής αλλά και των αναγκών της αγοράς εργασίας.

Η δημιουργία Εθνικών Πλαισίων Προσόντων (NQF) δεν μπορεί να είναι ολοκληρωμένη αν δεν συμπεριληφθούν και τα αποτελέσματα των εργασιών για τη θέσπιση του Ευρωπαϊκού Χώρου για την Ανώτατη Εκπαίδευση που προβλέπουν και τη θέσπιση Πλαισίων Προσόντων Ανώτατης Εκπαίδευσης. Το ΕΠΠ είναι πλήρως συμβατό με το πλαίσιο προσόντων για την Ανώτατη Εκπαίδευση που θέσπισε η Διαδικασία της Μπολόνιας [9], αφού οι περιγραφικοί δείκτες του στα επίπεδα 5-8 αναφέρονται στους περιγραφικούς δείκτες της Ανώτατης Εκπαίδευσης, οι οποίοι συμφωνήθηκαν στα πλαίσια της ανωτέρω διαδικασίας. Ωστόσο, η διατύπωση των περιγραφικών δεικτών επιπέδων των Εθνικών Πλαισίων Προσόντων διαφέρει από εκείνη που χρησιμοποιείται για τους περιγραφικούς δείκτες επιπέδων της Μπολόνιας [9], οι οποίοι αναπτύχθηκαν ειδικά για τις ανάγκες της Ανώτατης Εκπαίδευσης. Η τάση για δημιουργία ολοκληρωμένων Εθνικών Πλαισίων Προσόντων δια βίου μάθησης αποτελεί μια προσπάθεια να συμπεριληφθούν όλα τα είδη μάθησης με έμφαση στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση η οποία θα μπορεί να υπάρχει ακόμη και στα υψηλότερα επίπεδα.

Το Ελληνικό Πλαίσιο Προσόντων έχει ακολουθήσει τη δομή των 8 επιπέδων και, παρά τη βούληση για τη δημιουργία ενός πλήρους πλαισίου που θα συμπεριλαμβάνει όλα τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, το έργο διαχωρίστηκε για το τμήμα του

πλαίσιου που αφορά τα επίπεδα 6-8 (Ανώτατη Εκπαίδευση στην Ελλάδα) και για εκείνο των Επιπέδων 1-5 (δεν υπάρχει ο σύντομος κύκλος Επιπέδου 5). *Δυστυχώς το σημείο αυτό παραμένει σε εκκρεμότητα.*

Το στοίχημα της αλλαγής στο χώρο της μάθησης πρέπει να κερδηθεί για τη χώρα μας αφού εκτός των άλλων αποτελεί και ένα επί πλέον όπλο στον αγώνα ενάντια στην κρίση. Σε συνθήκες παγκόσμιου ανταγωνισμού είναι απαραίτητη η προσπάθεια από πλευράς πολιτείας να παρέχει στους πολίτες εκείνα τα εφόδια που θα τους επιτρέψουν με καλύτερες προϋποθέσεις να βρουν εργασία αλλά και να παραμείνουν στην εργασία. Η γνώση δεν έχει πια την πολυτέλεια να παραμένει στατική αλλά είναι υποχρεωμένη να εμπλουτίζεται και να ανανεώνεται σε όλη τη διάρκεια της ζωής του ατόμου. Τα Ευρωπαϊκά εργαλεία δια βίου μάθησης και ιδιαίτερα η ανάπτυξη και εφαρμογή του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων θα αλλάξει ουσιαστικά τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης της χώρα μας και θα βελτιστοποιήσει την σχέση τους με την αγορά εργασίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- [1] <http://www.cedefop.europa.eu/>
- [2] ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ, της 23ης Απριλίου 2008, σχετικά με τη θέσπιση του ευρωπαϊκού πλαισίου επαγγελματικών προσόντων για τη δια βίου μάθηση, (2008/C 111/01)
- [3] <https://ec.europa.eu/ploteus/content/descriptors-page>
- [4] http://ec.europa.eu/dgs/education_culture
- [5] <http://www.eoppep.gr/index.php/el/>
- [6] Ν. 3879/2010 (ΦΕΚ 163) Ανάπτυξη της Δια Βίου Μάθησης και λοιπές διατάξεις
- [7] Ν. 4115/2013 (ΦΕΚ 24) Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση
- [8] http://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-eqf/files/greek_referencing_report_2016.pdf
- [9] <http://www.ehea.info/pid34247/how-does-the-bologna-process-work.html>